

ԳԻՏԱՐԱՐ

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՎ
ԳԻՏԱՐԱՐՅԱԼՆԵՐ
ԱՐՑԱԽՈՒՄ

1-2, 2008

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԱՐՑԱԽՈՒՄ

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В АРЦАХЕ
1-2, 2008

Գիտամեթոդական և գիտահանրամատչելի պարբերական
սովորողների և ուսուցիչների համար

Հիմնադիր՝ ԼՂՀ կրթության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն

Научно-методический и научно-популярный журнал для учащихся и
учителей

Учредитель: министерство образования, культуры и спорта НКР

Գլխավոր խմբագիր՝
Ռ. Մարտիրոսյան
Պատասխանատու
խմբագիր՝
Կ. Աքայան
Խմբագրի տեղակալ՝
Մ. Սիմասյան
Պատասխանատու
քարտուղար՝
Ս. Մայիլյան
Խմբագրական կողեզրիս՝
Արքահանյան Ա.
Արքահանյան Հ.
Աղալովյան Լ.
Աղուգոսյան Ռ.
Ապրեսյան Մ.
Բարախանյան Ա.
Բարսեղյան Վ.
Բաղդասարյան Գ.
Գրիգորյան Հ.
Գրիգորյան Մ.
Զոյյան Մ.
Զիլֆուղարյան Մ.
Թափառյան Լ.
Խաջյան Է.
Խաչատրյան Մ.
Խաչատրյան Վ.
Կիրակոսյան Ա.
Հայրապետյան Ա.
Դավարյան Է.
Դավիթյան Գ.
Դուկայան Ա.
Մաղալյան Վ.
Մանավյան Ա.
Մանուչարյան Հ.
Մելքոնյան Ս.
Մովսեսյան Ա.
Ներսիսյան Լ.
Ներսիսյան Ա.
Շենյան Լ.
Պետրոսյան Լ.
Պետրոսյան Լ.Ն.
Սարգսյան Հ.
Սաղյան Ա.
Սիմոնյան Ա.
Սովորյան Յու.
Տեր-Մինասյան Ա.
Քանալյան Օ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ СОДЕРЖАНИЕ

ԳԻՏԱՍԵԹՈՂԱԿԱՆ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ

Տարրերի տարածվածությունը: Երկրագիմիայի օրենքը Ռ.Աղամյան, Մ.Հարուրյոնյան, Մ.Բաղդասարյան, Գ.Սիմոնյան.....	4-6
Распространенность элементов. Закон геохимии Р.Адамян, М.Арутюнян, С.Багдасарян, Г.Симонян	

Դաշտի գաղափարը Ա.Մովսեսյան.....	7-11
Понятие поля А.Мовсесян	

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԵԹՈՂԱԿԱՆ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ

«Ձերմոցային էֆեկտի» մասին Կ.Աքայան.....	12-15
Օ «Պարниковом эффефекте» Կ.Агаян	

Նյուտոնի 3-րդ օրենքի մասին Ա.Մայիլյան, Մ.Արյան.....	16-18
Օ 3-м законе Ньютона С.Манлян, М.Атоян	

Լեզու, մշակույթ և հասարակություն կապը և դրա ազդեցությունը օտար լեզվի ուսուցման գործմանը Լ.Պետրոսյան.....	19-21
Связь языка, культуры и общества и ее влияние на процесс обучения иностранному языку Л.Петросян	

ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЕ

Օ некоторых способах усиления оценочных прилагательных в произведениях Сомерсета Моэма Հ.Амиряն.....	22-25
Սոմերսեթ Մոենի ստեղծագործություններում բաղդատական ածականների սաստկացման մի քանի եղանակների մասին Ն.Ամիրյան	

✓«Սաման ծոերի» նշանակարգը և հայոց մշակութակերպը Վ.Եփրեմյան.....	26-29
Символика эпоса «Сасна црер» и армянский культурный образ Բ.Եղրեմյան	
Եղանակաժամանակային ձևերի ոճական կիրառությունները (Ներկա և անցյալ ժամանակներ) Ծ.Գևորգյան.....	30-36

Քաղաքական որոշումների ընդունման հայեցակարգային մոդելները	Ն. Ստեփանյան	131-137
Концептуальные модели принятия политических решений Н. Степанян		
Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-քաղաքական ցանցի ձևավորման առանձնահատկությունները	Ք. Վարդամյան	138-142
Особенности формирования социально-политической сети Республики Армения К.Варданян		

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Դպրոցականների գիտելիքների զնահատման տեսական մոդելավորումը հանրակրթական դպրոցում		
Զ. Ասատրյան		143-146
Теоретическое моделирование оценки знаний учащихся в общеобразовательной школе З.Асатрян		
Проблемы дошкольного воспитания в трудах армянских педагогов XIX века Т.Акопян.		147-151
Նախադպրոցական դաստիարակության խնդիրները 19-րդ դարի հայ մանկավարժների աշխատություններում Տ. Հակոբյան		
Ինովացիոն գործներացները միջնակարգ մասնագիտական կորության ոլորտում Թ.Հարությունյան		152-158
Иновационные процессы в сфере среднего специального образования Т.Арутюнян		
Организация пропаганды научных исследований в области логопедии Г. Овян.		159-161
Գիտական հետազոտությունների լրացքանաման կազմակերպումը լրգովելիայի բնագավառում Գ. Հովհաննիս		
Կ вопросу о подготовке умственно отсталых детей к поступлению в школу Յ.Յոգрабян.		162-164
Մտավոր հետամնացների դպրոց ընդունվելու նախապատրաստման հարցի շուրջ Զ.Զոհրաբյան		

ԳԻՏԱՀԱՆՐԱՍԱՏՁԵԼԻ НАУЧНО – ПОПУЛЯРНОЕ

Գրախոսության փոխարեն. Աշանի շահ-նոան գույներն ու բույրերը Թ. Հայրապետյան		165-171
Вместо рецензии: Цвета и ароматы королевского граната Ашана Т.Арутюнян Անրապետյան		

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽԱՐԵՆ

Աշանի շահ-նոան գույներն ու բույրերը

Թ. Հայրապետյան

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ

Վարանդայի հնագույն գյուղերից մեկում՝ Աշանում է ապրում և ստեղծագործում ճանաչված մանկավարժ, բանահավաք ու բանաստեղծ Լևոն Հարությունյանը։ Նա շուրջ տասը բանահյուսական և բանաստեղծական ժողովածուների հեղինակ է։ Վերջին ժողովածուն կոչվում է «Կարոտի կան» (Ստեփանակերտ, 2007, «Դիզակ պլյուս»)։ Ստեղծագործող անհատի, ազնիվ մտավորականի իր օրինակով Լևոն Հարությունյանը կարողացել է վարակել իր սաներից շատերին, ազնիվ հայրենի եզերքի երիտասարդության աշխարհայացքի ու գրական ճաշակի ձևավորման վրա։ Սաներից մեկն իր դուստրն է՝ բանասիրական գիտությունների թեկնածու, բանագետ Երազիկ Հարությունյանը, ում «Օրերի գույնը» բանաստեղծությունների ժողովածուն (Երևան, 2007, «Էղիք Պրինտ») «դարավիդյան խոհ» է պատերազմի և կյանքի գույների, կորուսյալ երազների դասնահամի մասին, ով «ծնվել է տափի լուսեղ հեքիաքներից, ու հայրը հուսավառ Երազիկ է կոչել «հեքիաքածին դուստրին» («Չփորձեք համոզել, թե հեքիաքը սուս է»)-(«Օրերի գույնը», էջ 56)։

Աշանի շնորհաշատ հայուիիներից են նաև Լիանա և Անահիտ Ջոշարյան քույրերը։ Հավանաբար նրանք իրենց ուսուցչի քնարերգության մեջ «կարոտի փնջած բույլեր թերող» այն աղջիկներն են, ովքեր հասցրել են մայրանալ ու բանաստեղծանալ յուրովի։

Աղջիկը վազում լեռնալանջերով,
 Կարոտի փնջած բույլեր է թերու։
 Առուն է հոսում հազար կանչերով,
 Ու հեռվից հեռու, երազ ու թերկրանք
 Հավատարմության

Արցունք են հեղում սիրո սեղանին... («Կարոտի կան», էջ 32):

Լիանան ոչ միայն գեղանկարչութի է, ԼՂՀ նկարչների միության անդամ, «Եղիշեի անվան» պետական մրցանակի դափնինեկիր (Ճևավորել է երկու տասնյակից ավելի գորքեր), այլև պատանության տարիների արձակ բանաստեղծությունների արահետով եկել-հասել է «դրախտի նախադոններին», որտեղ էլ ծնվել է բանաստեղծությունների անդրանիկ ժողովածուն՝ «Նոան ծաղիկը» (Երևան, 2006, «Վան Արյան»)՝ նկարազարդված հեղինակի ստեղծագործություններով, իսկ Անահիտը բանաստեղծական չորս գողտրիկ ժողովածուների հեղինակ է («Աստվածուհու աշքերը», Երևան, 1991, «Նաիրի» հրատ., «Երե Աստվածուհի լինեի», Ստեփանակերտ, 1993, «Արցախ» հրատ., «Խնճորն արճափոսում», Ստեփանակերտ, 2006, «Դիզակ պլյուս» հրատ., «Հոգու էսքիզներ», Ստեփանակերտ, 2007, «Դիզակ պլյուս» հրատ.):

Լիանա Ջոշարյանի բանաստեղծությունները ծնվել են ապրումի ու պատկերի համարումից։ Երգերի, խոսքերի «նախագույնը» այսրաշխարհային չէ, այլ՝ «տարփանք տեսիլների»։ Արարման պահի խորհրդով՝

Սրբագործում է գույնի ու ներկի
 Ժոցվորումը՝
 Փայլատ կտավի ծակոտիկներին
 Եվ շանթատենչ մտքիս ընդերքներից...
 հազար գույն ու գիծ
 Մեծարգո Վրձնի ոտքերն են ընկնում

դառնում ոգեղեն («Նոան ծաղիկ», էջ 8):

Նոան ու խնձորի մոտիվները, Զոշարյան քոյրերի քնարերգության մեջ, իբրև վիճակի ու համբարձման երգերում խտացված սիրո ու պտղաբերության խորհրդանիշներ՝ ծառայում են ժողովրդական հնագույն պատկերացումների նորովի վերարտադրությանը.

Արի դու ծառ դարձիր,

Նոան ծառ,

Ես էլ՝ նոան ծաղիկ.

Ճյուղերիդ փշերը քող սեր շողարձակեն,

Սեր կանաչ-կարմիր ծոցվորումից

Թող կիրք ծփծիս և սաղարթիցդ

Կարմրիկ սրտիկներ կաթկեն («Նոան ծաղիկ», էջ 18):

Սա սովորական նոնենի կամ նուռ չէ, այլ ծիսական հավատալիքների բարդ խտացում:

«Նոան հատը», որ այնքան գովերգված է ժողովրդական խաղիկներում, Լիանայի «Նոստալգիա» բանաստեղծության մեջ նույնպես օջախի, գերդաստանի, նրա հիմնադրուիու խորհրդանիշն է.

Մեր մեծ մամին հիշենք

ալրոտ, մեղրոտ ձեռքում

Նոան հազար հատիկ:

(Նույն տեղում, էջ 9):

Նոան ծաղկից ծնված «նոան հատը» դեռատի աղջիկն է, ով ծիսական արարողության մեջ խաղաղ հասունության տեսքով նախապատրաստվում է հարսնության.

Նստիր փեշիս, թևս բռնիր

խոսենիք

քոյրիկ,

Առաջվա պես մտերմիկ...

Նոան ճյուղեր ծաղկած,

որպես պսակ

դնեմ գլխիդ,

Նոան ծաղիկ զիզի-բիզի

ափդ լցնեմ,

խաղով անեմ,

Սինչև մայրիկը զա...

(Նույն տեղում, էջ 9):

«Մերն խնձորով պիտի», - ասում է միջնադարյան հայրենը, և պսակի գնացող փեսան շալե գոտու մեջ էր պահում առնականություն խորհրդանշող խնձորը (Ազգագրական հանդես, 5, 1899թ., էջ 113), այնինչ Երազիկ Հարությունյանի քնարական հերոսուիին այլևս հրաշքների չի սպասում, հարսնեկան մրգածառի խնձորով փեսան այլևս չի խփելու իրեն, որ «պտղաբերի», «պոռքկումը կմնա կրծքի տակ».

Երազի ասպետը չի հայտնվի,

Այդպես էլ խնձորը չնետված կմնա,

Կրոշնի, դառնանա ու փտի...

(«Օրերի գույնը», էջ 64):

Իսկ Ամահիտ Զոշարյանի «Խնձորն արմափոսում» պոեմում խորախորհուրդ խնձորը լողում է արյան փոսում.

Ես ձիու հետ քայլ եմ քայլում

Կենտրոնական իրապարակով,
Եվ բզկտված խորջինից ընկած
խնձորն արճափոսում լողում է՝
որպես մի թիծ հսկայական,
ամփոփելով իր մեջ
ոումբերի, «Սու»-երի, գրադների
ու ամպերի երկինքը:

(«Խնձորն արճափոսում», էջ 17):

Անահիտ Քոչարյանի ծին «մայր մտնելիս գիշերը մի քանի աստղեր է բարուն պահում
ծոցի մեջ», բայց ոչ թե բանաստեղծուին, այլ այրիների, որբերի և ամենից առաջ՝ Աստծո
համար, «որ հանկարծ Աստծուն բան չպատահի», չէ՞ որ Աշանը իիմա «հրեղեն ճակատ է, որ
կան շտար, գնդացիր, իրանոք, զրահաքարշ, ալազան, ական».

Հիմա մեր գյուղական թիթեղյա
տանիքներին ոչ թե նազելի
եղյամներ են նստում
կամ առավոտվա քնքուշ ցողեր, այլ
երկնահերձ դաշույնի հրավրդուր բեկորներ:

(Նույն տեղում, էջ 13):

Բանաստեղծուին հայրը դժգոհում է՝

Հայացքը տղորանց ճամփին՝
դիրքերին.

Չան տղերք, մի խարար արեք էլի՛ ...

(Նույն տեղում, էջ 15):

Եթե Տերը կա, ինչպե՞ս է հանդուրժում այս տագնապը:

Երազիկ Հարությունյանն ընդվզում է «անմիտ բարությունի՞ց, թե՞ ուժի պակասից
ամենքին և ամեն ինչ ներող» Աստծո թուլության դեմ: Բանաստեղծուին հույսը կապում է իր
աստղի հետ, որը չի ընկել դեռ.

Պահվել է ամպի անդունդում.-

Չէ՞որ նա արև է՝

Ուրիշ աշխարհների համար...

(«Օրերի գույնը», էջ 93):

Անահիտ Քոչարյանը ևս մտորում է, թե՝

Ի՞նչ են ասում աստղերը
տեսնես իմ ծննդյան օրը արեգակն
ինչքանո՞վ է եղել
հեռացած երկրից:

(«Խնձորն արճափոսում», էջ 8):

Ցայսօր կենցաղավարող ոգեպաշտական հավատալիքների համաձայն՝ մարդու ծնունդը,
բախտը, սերը, կյանքն ու մահը աստղերից են գալիս, նայած թե որ կենդանին էր աստեղատան
իշխողը.

Այս տարի, որ ես ծնվել եմ,
Բարենպատ տարի է եղել
նոր գաղափարների
քաղաքականության համար,-
այդպես են ասում աստղերը:

(Նոյն տեղում, էջ 9):

Իսկ Լիանա Քոչարյանի «Աստղաբավ» բանաստեղծության մեջ լուսատուների թվացյալ պտույտը համադրվում է հայոց հնագույն ծեսերում ամրակայված շրջանի գաղափարի հետ.

Անանց թևեռներ,
ինչո՞ւ եք փորձում
խախտել շուրջպարը
շիկացած պտույտների,
-Շիկացած պտույտներից
աստղեր են տեղում:
(«Նոան ծաղիկ», էջ 34):

«Երկնքի հեռվում աստղ է կաթում», - տագնապում է Լիանա Քոչարյանը, ում «Նվիրապատման էսքիզում» խելառ վրճում են իր «զոհված աշակերտների տենչանքի նժույգները».

Դու ինքնաձիգիդ հետ թևանցուկ,
Աստղածոր երազներդ որպես
կարմիր մեխակներ,
Սփոռել ես հայրենիք կոչված
նվիրական դաշտում,
Եվ հավերժահամբույր հողը
գրկախառնվել է քեզ:
.... Արցախա տղա:

(Նոյն տեղում, էջ 12):

«Կարոտ» բանաստեղծության մեջ Արցախի Զինված ուժերի սպա, բանաստեղծուի Լիանա Քոչարյանը սահմանապահ որդու՝ Արամի համար նենզ ու պատիր գիշերվա մեջ աշալքության տագնապ է հնչեցնում՝ բոլոր մայրերի անունից.

Դու հիշում ես մի հին երգ, որ
«Հավը լուր է բերում», թե
Տրեզերադրու քոնրի պողերին
Մորդ քրտինքը կաթեց,
Թե խմորը պատին թշոցով կպավ,
Թե հացը հանելով քոնրից
Մայրդ
անունի շշնջաց:

(«Նոան ծաղիկ», էջ 14):

Հիշողությունները խտանում են նաև Անահիտ Քոչարյանի հուշապատում-պոեմում: Հայրենի բլուրների վրա «գումավառ ծաղկանց վոխարեն թնդանորներ, արկեր ու ականներ են հրավառվել».

Եվ այդ հրանոթներից մահանշան
ոչ թե արկեր են դուրս քոչում, այլ
երկարյա արցունքներ նահատակված
տղորանց համար՝
Արձրունու,
Արմենի,
Սամվելի,
մեր դասարանցի Կիմի...

(«Խնձորն արճափոսում», էջ 14):

«Օրը տնքում է վշտերի բեռից» և ինչպես հնագույն հեքիաթում Երազիկ Հարությունյանի հերոսը՝ Արմեն Ավազյանը, հայտնվել է «մահացող կյանքի ու ծաղկող մահվան ճամփարաժանում և երակներով կրակ է խոսում» («Օրերի գույնը», էջ 40) ու դարձյալ «հայրենիքի վերքն անոքող» սիրո ու կարոտի խոսքեր՝ նվիրված Մարատի և Էդմոնի, զոհված եղբոր՝ Տիգրանի հիշատակին.

Երբ հայրենիքի փրկության ճանապարհին
Մենք պատեպատ էինք զարկվում,
քո ուշադրությունը սևեռվեց հողին,
նրա մեջ մխրճված ուռքերիդ տակ,
իսկ մերը՝ քո բժշկի կենարար ձեռքերին...
Երբ քանիերորդ անգամ,
վերահյուսվեցին հերոսավերն ու ասքերը,
ես կանխազգացի,
որ քո հեքիաթը ամենապայծառն է լինելու:

Կարուս ողբաց իր ընդհատված ճախրանքը,
և քեզ նվիրված երգս էլ երգ չդառավ,
այլ աղո՞ք:

(«Օրերի գույնը», էջ 44- 45):

Պատերազմը խաթարել է երանելի ամեն բան: Անահիտ Քոչարյանը կիսանիրիի մեջ մտարերում է, որ խնձոր ծախող բզկտված խորչինով փախստական ծիսվորը շատ է նման իր հորը...

Բանաստեղծուին զգում է, որ ծիու ունագերի բուրմունքը հասնում է իրեն.

Եվ երբ հանկարծ ուզում
եմ նայել ծիու աչքերի
մեջ ուղիղ՝ չեմ հասցնում,
անցնում է...

(«Խնձորն արճափոսում», էջ 4):

Այսպես ծիու պես սրբնաց անցնում է ժամանակը, սրվում են զգացողությունները: «Քախվում են մահվան սարսափն ու մանկաբույր հույսերը» և Երազիկ Հարությունյանի «Պատերազմ» բանաստեղծության մեջ այդ հակադրամիասնությունը արտահայտվում է ինքնածիզն ուսած սերմնացանի՝ աշխատանքի ու արարման մեջ.

Գյուղից դուրս արյուն ու կոխվ է,
Գյուղի մեջ ծառերն են կանաչում,
Բլորին արկերի շառաչ է,
Բլրի տակ գառներն են արածում:
Ժամ առաջ ինքնածիզն ուսին էր,
Ժամ հետո քահն է ձեռքերում,
Ժայռերին գնդացիր ու տանկ է,
Ժայռն ի վար առուն է գլորվում:

(Օրերի գույնը, էջ 19):

Բանաստեղծուին Լիանա Քոչարյանի խոսքը «մամոռտած կածանների եզրերին, մանրիկ լուսատիկների պես շարված ճրագալույս է» (մենք կասեինք՝ Լուսատող) մոլորված

ճամփորդների համար: Երբեմն նրան թվում է, թե «ինքն այլս խոսքեր չունի իր մենախցում» («Նոան ծաղիկ», էջ 35):

Նույն ներհուն հոգնությունն է պարուրել նաև Երազիկ Հարությունյանին: Այրումի, մտքի, ինչո՞ւ չէ նաև խոսքի տկարություն, և այդ ամենը խորապես մարդկային է: Այդ ամենից ծնված պատկերը գերբանատեղծական է, իր երկյուղի մեջ՝ անթերի.

Բոլոր բոշունները չվել են իմ երգերից,

Բոլոր ծաղիկները մեռնում են իմ երգերում:

Եվ ես գունատվում եմ տերող օրվա մեջ՝

Լրվա՛ծ ու մենակ, լրվա՛ծ ու մենակ...

(«Օրերի գույնը», էջ 36):

Իսկ արդեն «Հայրս» բանաստեղծության մեջ Ե. Հարությունյանը ծնրադիր աղոթում է, որ մնա իր հոր հավատի զինվորը, «երդվալ ժառանգորդը նրա բարության».

Ամեն օր մի քիչ հույս է մեռնում,

Ամեն օր ծնվում է մի նոր բուրմունք,

Ամեն պահ մի նոր երանգ է փայլում

Զո գունեղ էության մեջ:

(Նույն տեղում, էջ 22):

Գույների գայթակղությունը բանաստեղծուին ծանոթ է մոր ծաղկավոր գոգնոցը ծամող փոքրիկ հորթուկի բառաչից, իսկ ժամանակն ու տարածությունը չափվում է «հայրենի օջախի եղեմարույր կարուտով ու մոր փեշի տակ երջանկացող բոռնիկի վճիտ երգով».

Այնպէս ես սազում մեր տան պատերի

Աներմակությունը ընդմիջած նախշուն

Զո կարպետների տաքուկ գույներին,

Այնպես ներդաշնակ

Զո կառուցած տան սյուն ու գերանին...

(«Օրերի գույնը», էջ 23):

Ինչպես երևում է բանաստեղծությունների վերլուծությունից բոլոր վերոհիշյալ ժողովածուները ներքափանցված են գիտակցականի ու ենթագիտակցականի ներդաշնակ զգացողությամբ: Չնոռանանք, որ բանաստեղծությունների հեղինակները երիտասարդ կանայք են, ովքեր ճակատազրի բերումով անցել են կյանքի ու մահվան, տագնապի ու կրտսի միջով: Ելքի փնտրությունը ծնված նրանց բանաստեղծություններում գիտակցված ու մտադրված ստեղծագործական շերտերի տակ առկա է նաև ենթագիտակցականը, ինչը ոչ ավանդական գրականագիտության մեջ կոչվում է «հոգեվերլուծական քննադատություն»¹:

Երեք բանաստեղծուիններին իրենց ինքնատիպությամբ հանդերձ միավորում է խորհրդանիշը (սիմվոլ)՝ իբրև բառի փոխաբերական իմաստավորման սկզբունք, ինչն էլ գործում է նրանց ստեղծագործության կառուցվածքի ներքին մակարդակում: Զգացական ողջ տեղեկատվությունը կենտրոնացված է բառի պատկերավորման (մակդիր, փոխաբերություն, այլարանություն) դաշտում: Մինչովի երկու բևեռների (պատկեր և իմաստ) լարումից ըստ Ավերինցկի՝ «պատկերը դառնում է թափանցիկ, որի միջով շողարձակվող իմաստն իրեն խորություն, իմաստային հեռանկար ոչ միշտ է դյուրությամբ ընկալվում»²: Հենց դրանով էլ պայմանագործած է բանաստեղծուինների անհատականությունը:

Բանաստեղծուինները գիտեն, որ խնձորի ու նոան զգլիսից խորհրդին քաջածանոթ իրենց ուսուցիչ՝ Լևոն Հարությունյանի համար խնձորենու «զիրկը փոքր է, իսկ զգվանքը՝ անծիր

¹ Р. Ржевская, Литературоведение и практика в современной Франции, М., 1985, с. 147.

² Краткая литературная энциклопедия, т. 6, М., 1971, с. 826.

եզերը», «նախաստեղծ մի խոկումով նոնենու շուքի տակ նստած բանաստեղծ-նահապետին այնքա՞ն մոտիկ է թվում երկինքը ու այնքա՞ն ջերմին են թվում աստղերը...» («Կարոտի կանչ», էջ 142):

Իսկ ներքևում՝ «անդունի մեջ անթեղված» գետը ի՞նչ է պատմում Լևոն Հարությունյանին.

Ի՞նչ է խորհում բացվող օրը,
Ի՞նչ է ասում երգող լորը...
Մարող ասողեր, խամրող լուսին...
Եվ ի՞նչ արժեն այս բոլորը:
Սի հարցնես՝ ի՞նչ կպատմի
Այս ծանրախոհ ու մշտակա,
Այս ծանրականց ձորը, ձորը:
(«Կարոտի կանչ», էջ 141):

Բանաստեղծը դիմում է ոսկեթև թիթեռին.

«Թևիկդ տուր ինձ, ուզում եմ բռչել»...

(Նույն տեղում, էջ 138)

Խենքացել է Աշանի սարալանջը: Երեք բանաստեղծ-քրմուհիներ, բափահարելով թիթեռնիկ-քևերը, ընթերցողին ծաղկից-ծաղիկ են բռցնում՝ ճաշակելու հնագույն Վարանդայում ճառագած շահ-նոան գույներն ու բույրերը...